

نگاهی به آثار شیخ

پروپوزیشن گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دستان مطمئن شیخ

محسن ابراهیم

میبتن چند و چون نگرش نقاش برهستی پیرامون
اوست .

استاد شیخ در این آثار در مقام معرفی ویژگیهایی
از زندگی ایرانی برمی آید و از این میان آدمهایی را
برمی گزیند که از افشار زیرین اجتماع هستند . گرچه
تابلوهای معدود این هنرمند ، امکان بررسی دقیقی از
آرمانگرایی او نمی دهد اما می توان چنین برداشتی را از
نحوه نگرش او - چه از سر تفنن و چه از سر تعمد - در
قبال جامعه اش پذیرفت . چندانکه نوع زندگی و ارتباط
او با قشر مرفه ، می توانست نگاه او را متمایل به ارائه
آثاری از زندگی اشرافی حول وحوش خود کند . به
طوری که تنها در يك اثر ، یعنی در تابلوی «سفره
هفت سین» ، سمت و سوی نگاه شیخ متوجه همین
معناست و چنین انتخابی فقط در همین اثر خلاصه
می شود . درحالی که دو تابلوی دیگر او ، «طیب» و
«سقا» ، دارای بار محتوایی و معنایی دیگری است .

این دو اثر که به عنوان آثاری واقعگرایانه ارزیابی
می شوند ، نمودار دخل و تصرف های شیخ در
رنگ آمیزی و سایه - روشن است . بیشترین رنگ
استفاده شده در این آثار ، رنگ آبی است . در تابلوی
«طیب» ، زن بیماری که دست در دست طیب دارد
تا او نبض هستی اش را بشمارد ، آدمهایی که در
آستانه در ایستاده اند ، پیرمردی که روی نیمکت انتظار
نشسته است ، و حتی خود طیب و دستیارش ،
جملگی در زیر حاکمیت رنگ آبی قرار دارند . چنین
رنگی به موازات نگاه نگران طیب و تابلوی اسکلت
آویخته شده بر دیوار ، انتخابی آگاهانه برای نشان
دادن عمق رنجوری و دردمندی زن بیمار است . همین
رنگ در تابلوی «سقا» نیز موج می زند و در يك نگاه
اجمالی دیدگان بیننده را می رباید . در تابلوی
«سقا» ، مرکزترین تیم ، کاسه آب سرد و تشنگی
دخترک است ؛ اما چهره تکیده مرد سقا و شیارهایی که
گاو آهن زمان برآن نشانده است و دستانی با رگهایی

از مجموعه آثار استاد حسین شیخ ، شاید بیش از
۳۰ اثر در دست نباشد ؛ چرا که او در طول زندگی
هنری خود ، آثار چندانی نیافرید و تمام تلاش خود را
مصروف آموزش هنر نقاشی کرد . از این تعداد آثار
موجود هشت اثر کوچک مداد رنگی متعلق به پرتره
هایی مشابه از نجم آبادی ، نقاش معاصر شیخ و از
شاگردان کمال الملک ، است ؛ دو تابلوی سرامیک از
چهره کمال الملک ؛ چند تابلوی مزرعه و
چشم اندازی از طبیعت ؛ معدودی پرتره که در میان
آنها می بایست به تابلوی «میرزا» اشاره کرد و سه
تابلوی «طیب» ، «سقا» و «سفره هفت سین» که با
تکنیک رنگ و روغن نقاشی شده است . گرچه آثار
حسین شیخ معدود است ، اما همین چند اثر ،
نشانه ای از اقتدار و توانمندی او در هنر نقاشی
است . آثار مداد رنگی و ضرب آهنکی که در کاربرد
مداد و ایجاد سایه - روشن ها دارد ، ضربات مصممی
است که بر جای جای چهره و لباس می نشیند و
بی تردید به پیش می رود ؛ همانگونه که چنین ضرباتی
را از طریق قلم مو در پرتره «میرزا» می توان سراغ
گرفت . اما آنچه که بیش از سایر آثار او می تواند مورد
توجه قرار گیرد ، دو تابلوی «طیب» و «سقا» است که

متورم، در محور اصلی تابلو قرار می گیرد. در پس زمینه همین تابلو، پسری می آید با جعبه ای برگردن - پسری پرسه زن و دوره گرد که در تارک - روشنای طاقی بازار، گویی، یاد آور دوران فراموش شده و کسالت بار کودکی سقااست. نگاه شیخ بر نسلی است که از دیرباز تا هم اکنون در جدال با ناکامیهاست. این را آثار شیخ و اندیشه ناخودآگاه او می گوید. حتی اگر تفکر آگاهانه او از چنین وسوسه ای به دور مانده باشد، سایه - روشن های شیخ در هر دو تابلو، اغراق آمیز است تا آنجا که بتواند به کششهای عاطفی و هیجانانگیز روحی بیننده در قبال فضای موجود بیفزاید.

در تابلوی «طیب»، نور از پنجره ای ناپیدا در سمت راست به درون می تابد تا در یورش وسیع خود، تابش فزاینده ادراک و احساس بیننده را موجب شود. در تابلوی «سقا» نیز چنین سایه - روشن مبالغه آمیزی بر چادر زن جوان موج می زند. اما تابلوی «هفت سین» از چنین تصرفاتی بی بهره است؛ چرا که شیخ در این اثر، صرفاً به نمایی از سفره هفت سین بسنده می کند و در دو تابلوی دیگر عناصر مختلفی همچون نور و رنگ تراویده از ذهن خود را به کار می گیرد تا احساسات را برانگیزد.

زن جوان تابلوی «سقا»، نگاه متحیری همچون نگاه زن جوان تابلوی «طیب» دارد - نگاهی که این هردوزن را از فضای موجود منفک و مجزا می کند. به کدام سو می نگرند و در کدام اندیشه اند؟ نگاه این دوزن در بافت کلی اثر نمی نشیند. شیخ اصرار دارد که نگاه زن جوان تابلوی «سقا» را به کاسه آب ندوزد و نگاه زن تابلوی «طیب» را به سوی دیگر بکشاند. این هر دوزن، گویی، به خط نامنظم افق خیره اند: به آن سویی که پیدا نیست، نگاهی همچون خواب و بیداری دَمدمی صبح، در جذبۀ سحر و سحر، با خاطراتی زلال و جاری. و شاید هم نگاهی بی حضور

تصویر و کلمه ای در ذهن، خالی و سرد. آیا این نگاه، تجسم همان نگاه متحیر شیخ است که در لحظات مکرر تنهایی به نقطه ای از خاطرات مبهم خیره می شد؟ به قاب خالی و خاموش خاطره های گنگ؟

دستان مطمئن شیخ، یعنی زبان گویای او تا چنین مرزی لب به سخن می گشاید، تا چنین مرزی به پیش می تازد؛ اما ناگاه از حرکت باز می ماند و به جای کاویدن هرچه بیشتر درد آدمهایش، پرده ای از رنگهای گوناگون بر همه چیز می نشاند. چرا که چشمان شیخ در همه حال، نگران زیبایی است. او در عادیترین مویفهایش در پی آن است که تجانس و هماهنگی رنگ و ترکیب بندی تابلو را دریابد؛ گرچه در ترکیب بندی پرتره «میرزا» و تابلوی «طیب» دچار تساهل می شود: فضای خالی جلو میرزا، دارای وسعتی کمتر از زمینه خالی پشت سر اوست؛ درحالی که وضعیت استقرار میرزا در مقابل نقاش، آن گونه است که زمینه پشت سر او می بایست کمتر باشد. اما با توجه به سن میرزا، می توان توجیهی سمبلیک یافت و زمینه پشت سر میرزا را نشانه ای از عمر پیموده او تلقی کرد. چنین ترکیب بندی نیز در تابلوی «طیب» مشهود است و حضور دستیار طیب در گوشه راست تابلو و سایه همان قسمت مطب نمی تواند از سنگینی حضور زن جوان بکاهد. چنین نقصان و کاستیهایی با توجه به زمان خلق اثر و سالهای آغازین تولد آثاری در این زمره بدیهی است.

اما باید توجه داشت که این نکات از ارزش آثار شیخ - حداقل در دو وجه - نمی کاهد: اول آنکه نگاه شیخ در این آثار - حتی از سرفتن - نگاهی متمایل به معمولیترین آدمهای جامعه اش بود؛ دوم آنکه او به عنوان ادامه دهنده راه کمال الملک - به مثابه واسطه و معرف هنر تازه چشم گشوده رئالیسم در ایران - دارای ارزش اصلی و اساسی است.

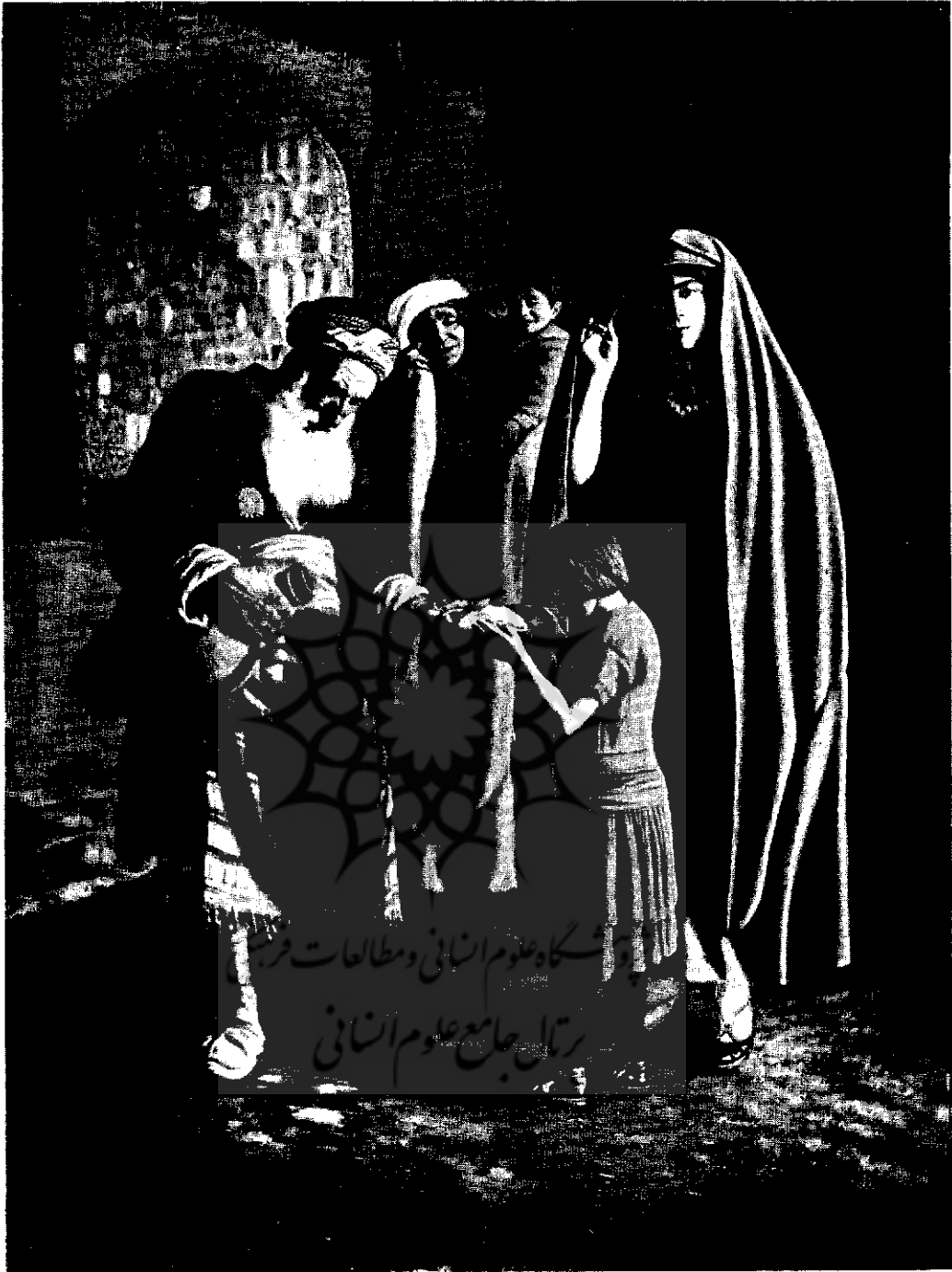

پښتونستان ښار علمي او مطالعاتي فریډی
پرتال جامع علوم انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

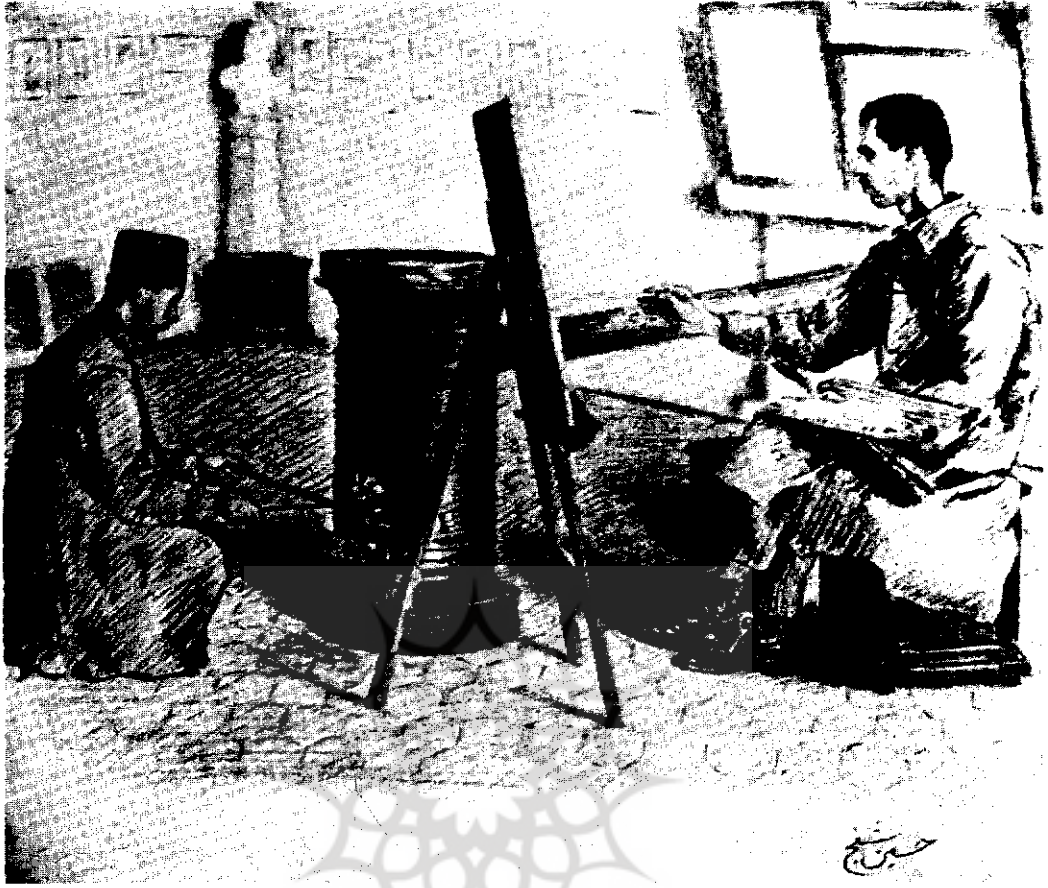

شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رساله جامع علوم انسانی

پرورد

استاد نجم آبادی در حال نقاشی کردن

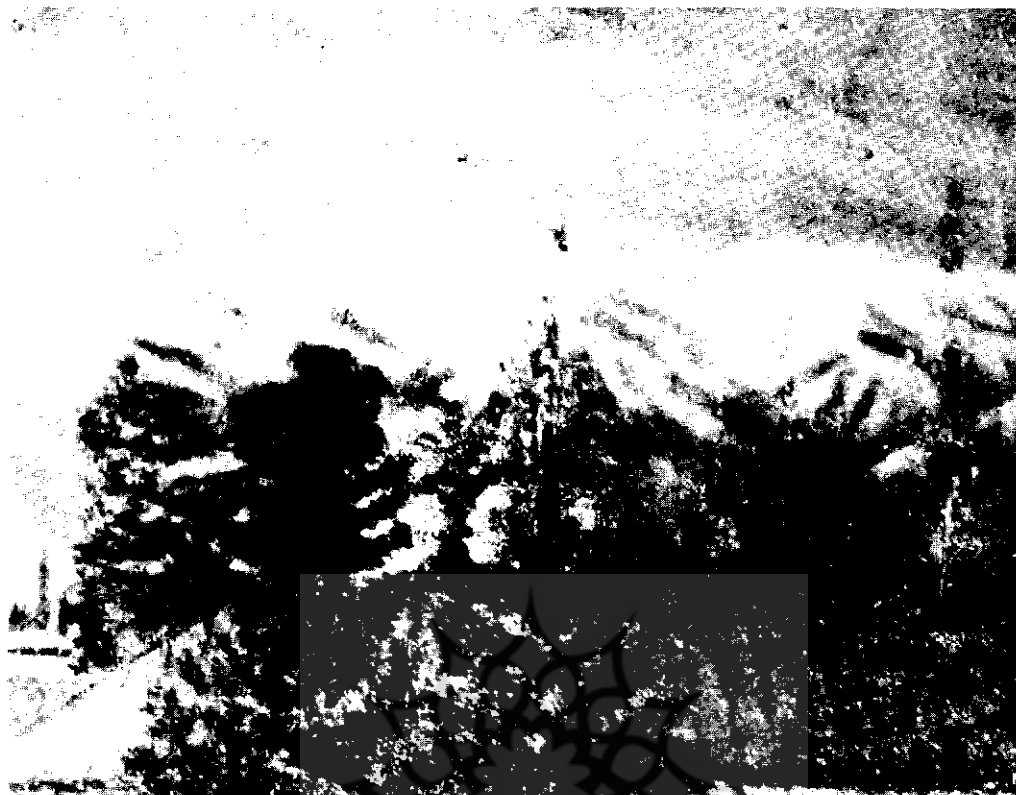
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

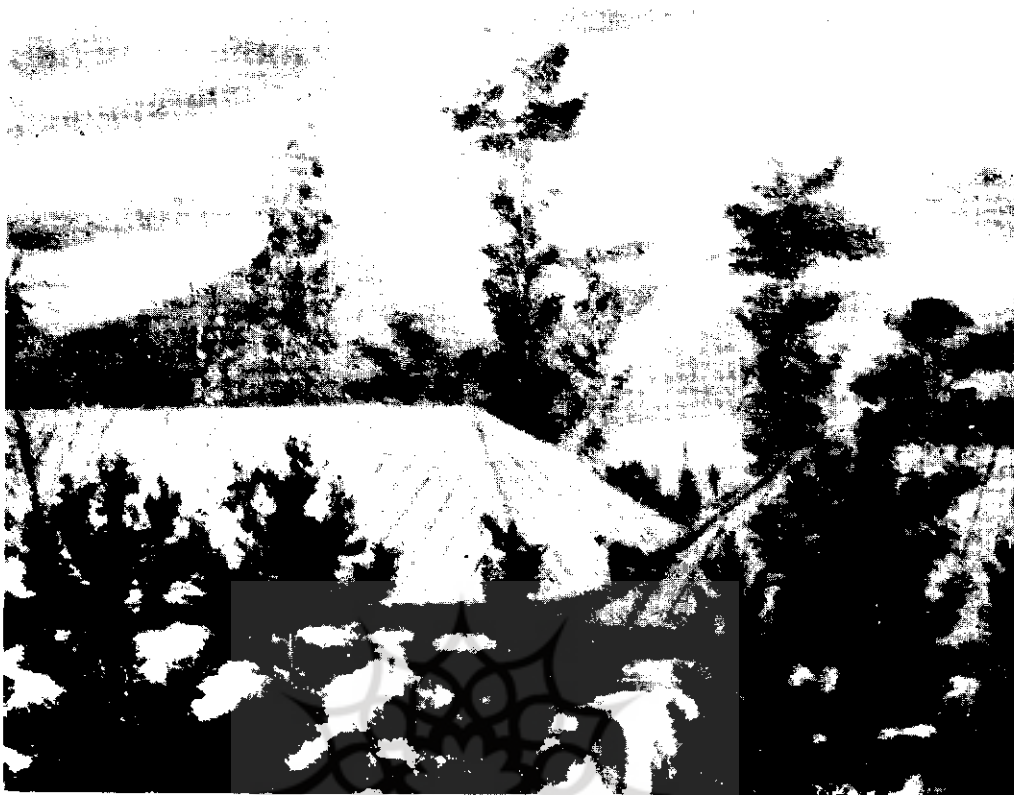
مجموعہ

بروزہ

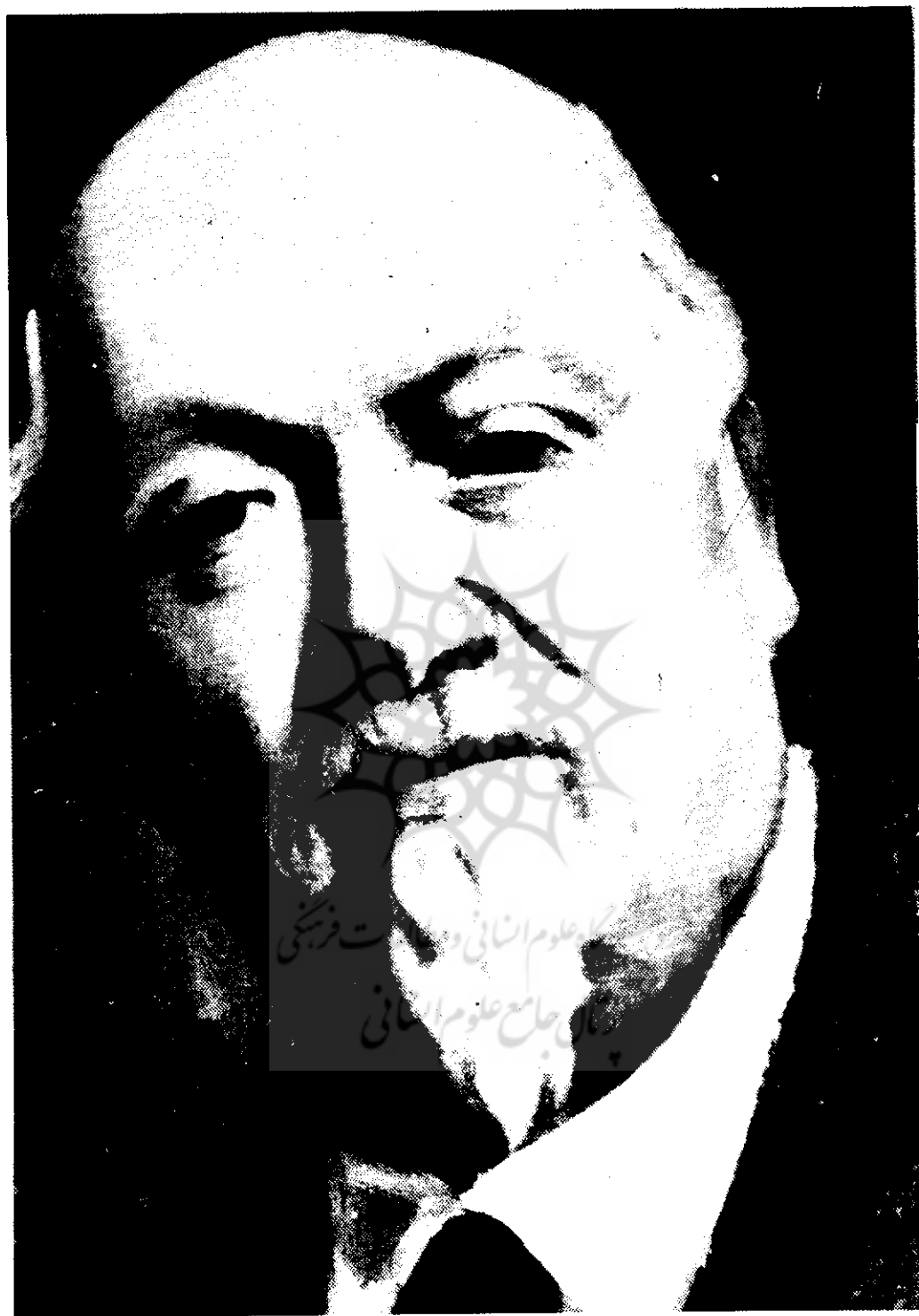

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فرېبنځي
پرتال جامع علومو انساني

چشم انداز کوه و درخت

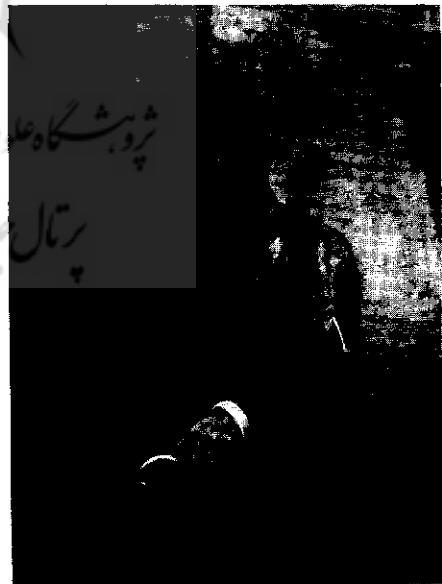

پروپوزیشن گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
رساله

حسین شیخ